

Effecten op beschermde soorten in de aanlegfase van Windpark Slufter, gemeente Rotterdam

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

D.E.H. Wansink
D. Beuker

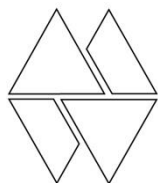

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Effecten op beschermde soorten in de aanlegfase van Windpark Slufter,
gemeente Rotterdam

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

D.E.H. Wansink
D. Beuker

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: Eneco Wind B.V. en NUON

17 december 2013
rapport nr. 13-175

Status uitgave: Eindrapport

Rapport nr.: 13-175

Datum uitgave: 17 december 2013

Titel: Effecten op beschermde soorten in de aanlegfase van Windpark Slufter, gemeente Rotterdam

Subtitel: Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet.

Samenstellers: drs D.E.H. Wansink
D. Beuker

Foto's omslag: © Jan Dirk Buizer, Erwin van Maanen, Bas van den Boogaard / Bureau Waardenburg bv; luchtfoto: © Zeeland air

Aantal pagina's inclusief bijlagen: 33

Project nr.: 12-166

Projectleider: drs. H.A.M. Prinsen

Naam en adres opdrachtgever: Eneco Wind B.V. (Rotterdam)
Postbus 19020, 3001 BA Rotterdam

Referentie opdrachtgever: Bestelnummer 4500585409, d.d. 26 juli 2013

Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
ir. E.J.F. de Boer

Paraaf:

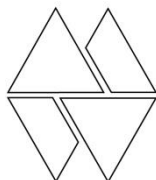

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Eneco Wind B.V. en NUON

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Eneco Wind B.V. is voornemens om, samen met Nuon, Windpark Slufter op de Eerste Maasvlakte aan te passen en zo mogelijk uit te breiden. Omdat het verwijderen van de bestaande windturbines en het plaatsen van de nieuwe windturbines effecten op beschermde planten en dieren kunnen hebben, hebben Eneco Wind B.V. en NUON aan Bureau Waardenburg gevraagd in het kader van de Flora- en faunawet een quickscan uit te voeren. Eerder heeft Bureau Waardenburg al voor Eneco Wind B.V. en NUON de mogelijke effecten in de gebruiksfase van de nieuwe windturbines onderzocht.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

Hein Prinsen	projectleiding, eindredactie
Dennis Wansink	rapportage
Daniël Beuker	veldwerk

De interne kwaliteitscontrole is uitgevoerd door Edward de Boer.

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het Kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem is ISO gecertificeerd.

Vanuit Eneco Wind B.V. werd de opdracht begeleid door de heer Jaap Bosch en vanuit NUON door de heer Joost de Gooijer. Wij danken hen voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Inhoud	5
1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding en doel	7
1.2 Ingrep en plangebied	7
1.3 Verantwoording	9
2 Resultaten.....	11
2.1 Voorkomen van beschermde soorten	11
2.2 Effecten van de ingrep op beschermde soorten	15
3 Conclusies en maatregelen	19
3.1 Conclusies	19
3.2 Mitigerende maatregelen	19
4 Literatuur	23
Bijlage 1 Wettelijke kaders	25

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Eneco Wind B.V. en NUON zijn voornemens het bestaande Windpark Slufter op te schalen en uit te breiden. Het bestaande windpark van 17 windturbines zal dan worden vervangen door een vergelijkbaar of kleiner aantal, moderne en grotere turbines. Het park wordt uitgebreid met turbines langs de zuidkant van de Slufter en met een extra turbine langs de Noordzeeboulevard ten oosten van de Slufter.

In de aanlegfase (in dit geval bestaande uit het verwijderen van de huidige windturbines en het plaatsen van de nieuwe windturbines) en in de gebruiksfase van de nieuwe windturbines kunnen beschermde natuurwaarden worden aangetast. Naar de mogelijke effecten in de gebruiksfase heeft Bureau Waardenburg al eerder onderzoek gedaan (Smits *et al.* 2013). De voorliggende *quickscan* gaat in op de mogelijke effecten in de aanlegfase (sloop en bouw). De volgende vragen worden daarbij beantwoord.

- Welke beschermde soorten planten en dieren¹ komen mogelijk of zeker voor binnen de invloedssfeer van het bestaande en nieuwe windpark?
- Welke effecten op beschermde soorten heeft de vervanging van het windpark?
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde soorten?

1.2 Ingrep en plangebied

Ingrep

De nieuw te plaatsen windturbines op de Slufterdam komen direct naast de onderhoudsweg boven op de dijk te staan. De fundering van de turbines heeft een oppervlakte van circa 15x15 meter. De turbines worden met een trillingsvrije/geluidsarme techniek in de dijk 'geschroefd'; om de stabiliteit van de dijk te garanderen is het niet toegestaan te heien. Bij het oprichten van de turbines is direct naast de funderingen mogelijk tijdelijke werkruimte nodig voor de opstellingen van kranen en turbinedelen. Deze werkruimte wordt na de bouw in de oorspronkelijke staat hersteld. Er is geen demping van watergangen nodig.

¹ Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Bij toepassing van de Flora- en faunawet worden conform de AmvB art. 75 vier beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit 'Tabel 1' geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor vogels en soorten van 'Tabel 2 of 3' geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen (zie bijlage 1). In de tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

Deze ingreep kan omschreven worden als een ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Er bestaat geen door de minister goedgekeurde gedragscode voor deze werkzaamheden. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt voor het overtreden van verbodsbepalingen in het kader van de Flora- en faunawet een vrijstelling van zogenoemde tabel 1 soorten (zie bijlage 1).

Plangebied

De Slufter ligt aan de zuidwestzijde van de Eerste Maasvlakte en is een depot voor de opslag van verontreinigde baggerspecie met een oppervlakte van ca. 250 ha. Momenteel is het depot nog niet vol en staat er water in, met aan de randen wat slikranden. De Slufter wordt omringd door een harde dijk (de Slufterdam) die aan de randen wordt begrensd door lage begroeiing (figuur 1.1). In de huidige situatie staan 17 windturbines verspreid over de oost-, noord- en westzijde op de Slufterdam (figuur 1.2).

Ten zuiden en zuidoosten van de Slufter bevinden zich in de Noordzee de Westplaat/ Slikken van Voorne, het Brielsche Gat en de Hinderplaat. De droogvallende zandplaten en slikken in dit gebied vormen belangrijke rust- en foerageergebieden voor vogels en op de Hinderplaat rusten ook met regelmaat zeehonden. Aan de oostzijde van de Slufter bevinden zich de Vogelvallei en de kleirijpingsvelden. Beide gebieden bestaan uit water omringd door lage vegetatie en worden gebruikt als rust- en/of broedgebied door verschillende soort(groep)en vogels zoals steltlopers, eenden en de lepelaar.

Figuur 1.1 Impressies van de dijk rond de Slufter, met en zonder windturbines.

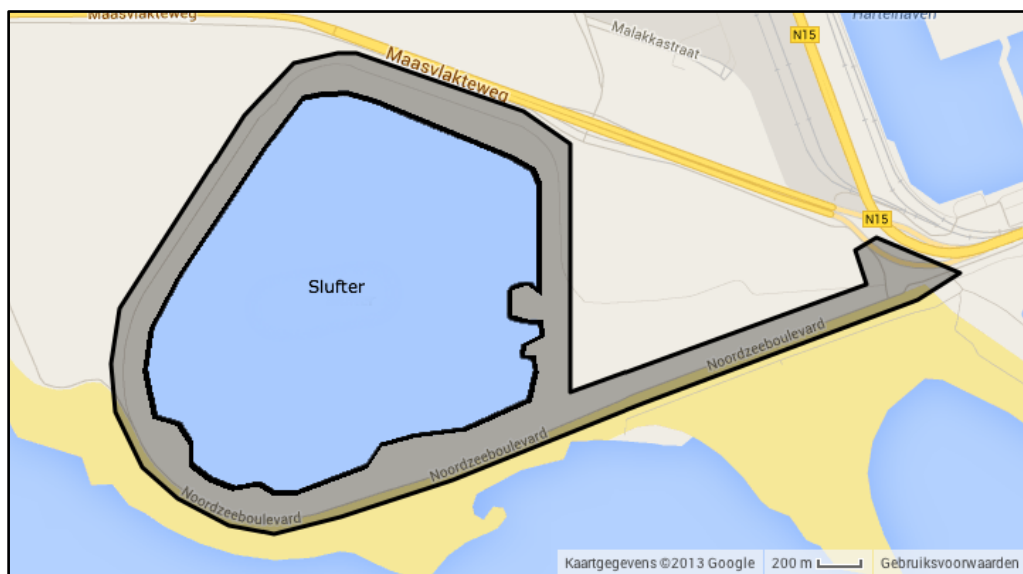
Figuur 1.2 Locaties van geplande turbines van Windpark Slufter volgens variant A (rode stippen). De huidige windturbines die bij de opschaling van windpark Slufter zullen verdwijnen zijn afgebeeld met een windturbine symbool.

1.3 Verantwoording

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingrepen. De toetsing is opgesteld op basis van het in 2013 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Het plangebied is op 6 augustus 2013 bezocht. Het onderzoek betrof geen uitgebreid soortgericht onderzoek. Dit vraagt namelijk om specifieke inventarisatiemethoden die per soortgroep verschillen en vaak meerdere dagen of maanden in beslag nemen. Het uitgevoerde ééndaagse onderzoek geeft een indicatie van de kans op het voorkomen van beschermde soorten. Figuur 1.3 toont het onderzochte gebied.

Aanvullend op het terreinbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Bronnen bestonden uit het onderzoek dat bureau Stadsnatuur Rotterdam jaarlijks in de haven uitvoert (Grutters *et al.* 2012, 2013). Tevens zijn enkele ecologen die het gebied regelmatig bezoeken geïnterviewd.

Figuur 1.3 Het voor de quickscan onderzochte gebied (grijs).

2 Resultaten

2.1 Voorkomen van beschermde soorten

2.1.1 Planten

In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Ook Grutters *et al.* (2013) vonden geen beschermde plantensoorten in het plangebied.

2.1.2 Ongewervelde dieren

In het plangebied zijn diverse soorten dagvlinders en sprinkhanen aangetroffen. Geen enkele hiervan is beschermd. Ook van de andere taxa van ongewervelde dieren zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Grutters *et al.* (2013) komen op grond van hun intensieve inventarisatie tot dezelfde conclusie.

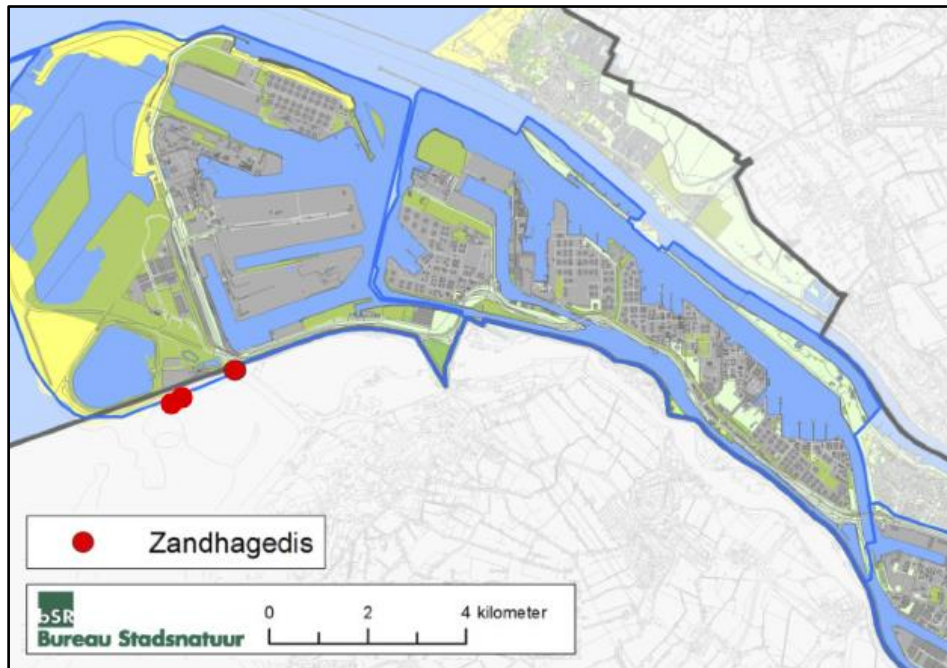
2.1.3 Vissen

Naar vissen is tijdens het veldbezoek geen onderzoek uitgevoerd. Het water in de Slufter is vervuild en voor mensen verboden terrein. De kans dat hier beschermde vissoorten voorkomen is nihil. In de zee ten zuiden van de Slufter komen zeker zeevissen voor die een beschermde status hebben; 88 soorten zeevissen zijn in tabel 2 van de Ff-wet opgenomen.

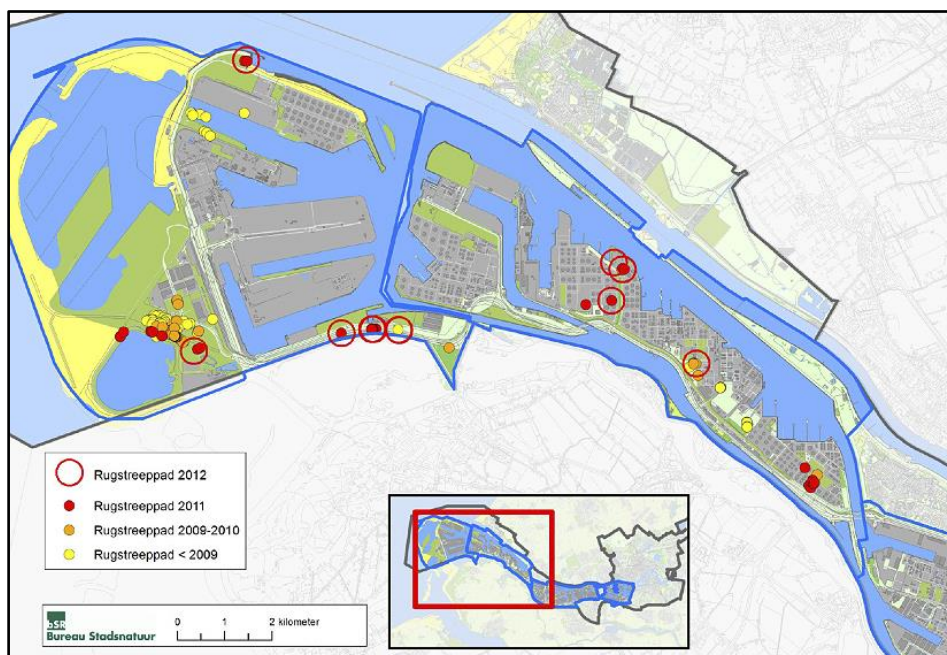
2.1.4 Amfibieën & reptielen

Waarnemingen van rugstreeppad en zandhagedis (beide van tabel 2 van de Ff-wet) zijn uit de omgeving van het plangebied bekend (figuren 2.1 en 2.2). Recente vindplaatsen van de zandhagedis liggen op de Westplaatstuifdijk ter hoogte van de Brielse Gatdam en de vogelkijkhut De Bonte Piet (Grutters *et al.* 2013). De vindplaatsen bevinden zich 100 of meer meter ten zuiden van het plangebied, te weten langs de Noordzeeboulevard.

Van de rugstreeppad zijn voortplantingsplekken bekend van de Vogelvallei (oost van de Slufter), van de Hartelstrook (grenzend aan de noordoosthoek van de Slufter) en van de oevers van het Slufterbassin. Vanuit deze plekken wordt zeer waarschijnlijk ook de Slufterdijk bezocht. In 2012 zijn alleen in de kleirijpingsvelden ten oosten van de Slufter dieren aangetroffen (Grutters *et al.* 2013; figuur 2.2), maar het is voor een pioniersoort als de rugstreeppad niet uit te sluiten dat de soort nu (2013) of komende jaren weer op dezelfde plekken zit als in voorgaande jaren. Daarom wordt er van uitgegaan dat rugstreeppadden het plangebied incidenteel bezoeken en gebruiken (als foerageer- en voortplantingsgebied en mogelijk ook voor overwintering).

Figuur 2.1 Vindplaatsen van zandhagedis in 2012 (Grutters et al. 2013).

Figuur 2.2 Vindplaatsen van rugstreepad (Grutters et al. 2013).

2.1.5 Zoogdieren

In de omgeving van het plangebied komen bruinvis, gewone en grijze zeehond voor (figuren 2.3 t/m 2.5) (Mostert & Willemsen 2008, Grutters *et al.* 2013). Gewone zeehond en bruinvis staan in tabel 3 van de Ff-wet, grijze zeehond in tabel 2.

De zeehonden foerageren in de Noordzee. De dichtstbijzijnde rustplaats van zeehonden bevindt zich op de Hinderplaat, op meer dan één kilometer afstand van het plangebied. De populaties van de twee zeehonden in de Voordelta zijn in de loop van de eenentwintigste eeuw sterk gegroeid. Ook het aantal rustende dieren op de Hinderplaat is in die periode toegenomen (Hartman & Prinsen 2013).

Sinds 1980 neemt het aantal waarnemingen van bruinvissen in de zuidelijke Noordzee toe (www.compendiumvoordeleefomgeving.nl). De dichtheid rond de Maasvlakte is niet zo groot: gemiddeld 1 dier per km² per maand. Overigens is eerder sprake van een verhuizing van de populatie van de noordelijke naar de zuidelijke Noordzee, dan van een daadwerkelijke toename van de populatie.

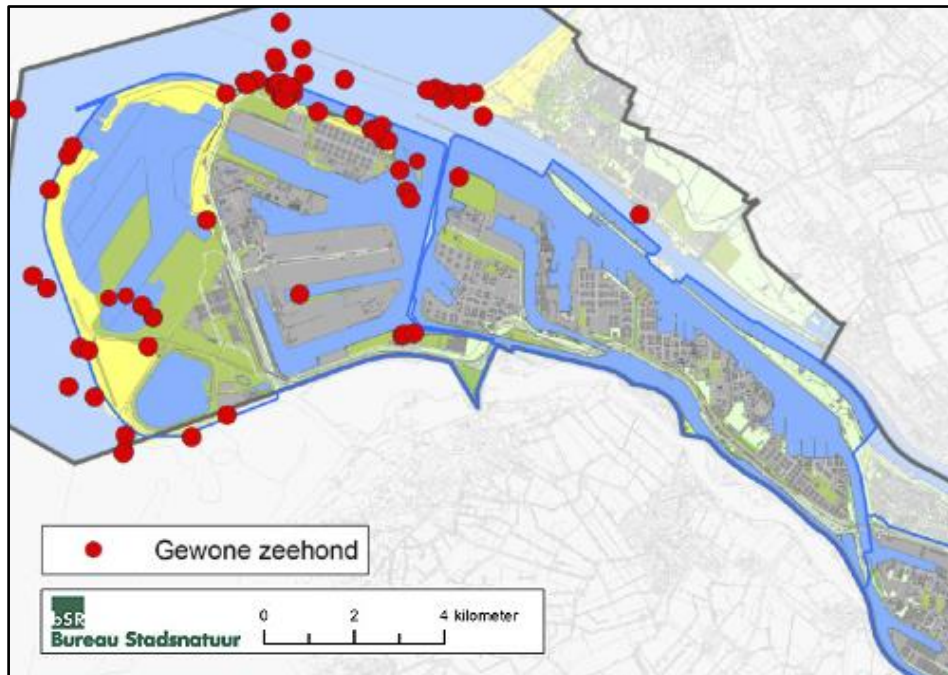
Op basis van de toevallige waarnemingen van vleermuizen rond de Slufter (er heeft geen gericht onderzoek plaats gevonden) en het landschap ter plaatse wordt aangenomen dat gewone dwergvleermuizen hier met enige regelmaat foerageren en ruige dwergvleermuizen en mogelijk ook tweekleurige vleermuizen de Slufter in de trektijd in voor- en najaar passeren. Over aantallen zijn geen gegevens beschikbaar. Alle drie de soorten staan in tabel 3 van de Ff-wet.

Andere beschermde zoogdiersoorten komen niet binnen de invloedssfeer van de ingreep voor en worden hier, op grond van hun habitateisen, ook niet verwacht.

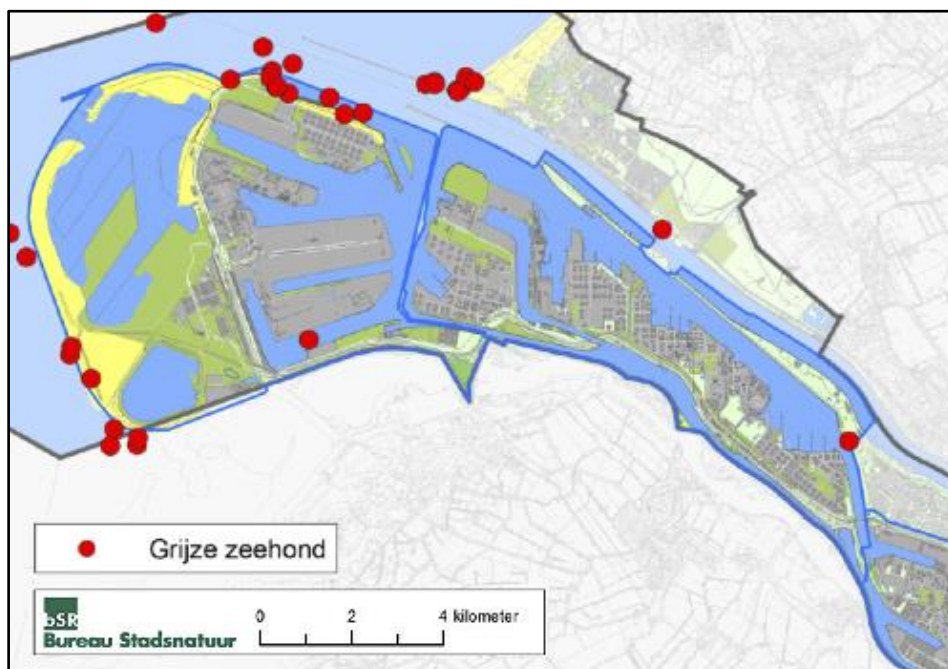
2.1.6 Vogels

In en in de directe omgeving van het plangebied broeden diverse vogelsoorten (zie Smits *et al.* 2013). Broedende vogels zijn beschermd, maar na het broedseizoen zijn hun nesten niet beschermd. Uitzondering hierop zijn een aantal soorten met zogenaamde jaarrond beschermde nestplaats². Laatstgenoemde soorten broeden met zekerheid niet in het plangebied.

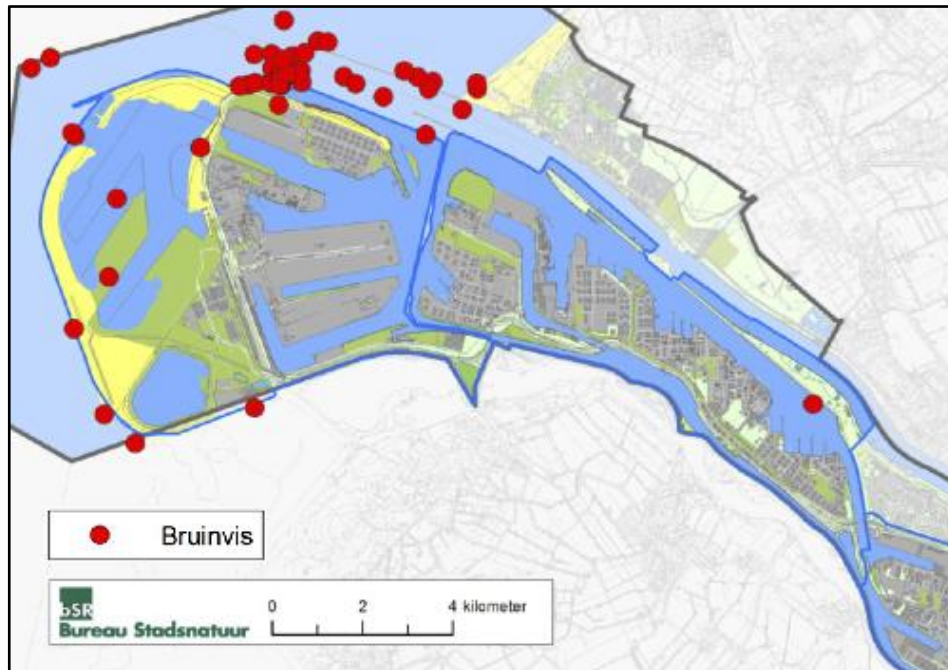
² Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw.

Figuur 2.3 Waarnemingen van gewone zeehond in 2012 (Grutters et al. 2013). NB: een deel van de waarnemingen betreft hetzelfde dier, ingevoerd door verschillende waarnemers.

Figuur 2.4 Waarnemingen van grijze zeehond in 2012 (Grutters et al. 2013). NB: een deel van de waarnemingen betreft hetzelfde dier, ingevoerd door verschillende waarnemers.

Figuur 2.5 Waarnemingen van bruinvis in 2012 (Grutters et al. 2013). NB: een deel van de waarnemingen betreft hetzelfde dier, ingevoerd door verschillende waarnemers.

2.2 Effecten van de ingreep op beschermde soorten

2.2.1 Typen effecten

Tijdens het verwijderen van de oude turbines en de bouw van de nieuwe turbines kunnen de volgende effecten optreden:

- Verstoring door de aanwezigheid en beweging van mensen en materieel;
- Verstoring door geluid, licht en trillingen;
- Tijdelijke onbereikbaarheid van leefgebied (door aanleg werkstroken, materiaal-opslag en dergelijke).

Alleen soorten die in of nabij het plangebied zijn aangetroffen, of wiens voorkomen hier wordt vermoed (zie paragraaf 2.1) kunnen deze effecten ondervinden en worden hieronder behandeld.

Effecten die in de gebruiksfase kunnen optreden zijn in het kader van de Ffwet getoetst in Smits *et al.* (2013).

2.2.2 Vissen

Het plaatsen van de turbinefunderingen in de dijk gebeurt met trillingsvrije/geluids-arme schroeftechnieken. Het is uitgesloten dat dit effect heeft op beschermde

vissoorten die in alle gevallen op meer dan 100 m van de planlocaties van de windturbines in de zee grenzend aan de Slufter verblijven.

Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen ten aanzien van vissen overtreden.

2.2.3 Amfibieën

In het noordelijke deel van het plangebied komen nieuwe windturbines in potentieel leefgebied van de rugstreeppad te staan. Dit kan tot ruimtebeslag (permanent effect) en verstoring (tijdelijk effect) leiden. Het daadwerkelijke ruimtebeslag, maximaal 900 m², is te verwaarlozen (<<1% van het potentiële leefgebied ten noorden en westen van de Slufter), de functionaliteit van het leefgebied komt hierdoor niet in het geding.

Het is echter wel mogelijk dat rugstreeppadden op de locatie van een nieuwe turbine in de dijk overwinteren of hier aanwezig zijn tijdens de trek van overwinterings- naar voortplantingsplaats. Bouwactiviteiten kunnen dan tot het per ongeluk doden van dieren leiden. Andere effecten, zoals verstoring van leefgebied door werkzaamheden tijdens de sloop- en aanlegfase zijn van tijdelijke aard. De effecten zijn overigens alleen in het noordelijke deel van het plangebied te verwachten. De andere locaties van bestaande en nieuwe windturbines liggen te ver van het bestaande leefgebied van de rugstreeppadden verwijderd om tot effecten te leiden. Effecten op de voortplantingsplaatsen in het Slufterbassin zijn evenmin te verwachten, omdat hier geen werkzaamheden plaatsvinden.

Effecten als verstoring en het per ongeluk doden van dieren zijn uit te sluiten door de werkzaamheden buiten de trektijd (maart/april) en de overwinteringsperiode (oktober tot maart) uit te voeren. Is dit niet mogelijk, dan moeten aanwezige individuen voor aanvang van de werkzaamheden worden weggevangen en verplaatst naar geschikt leefgebied. Dit is eenvoudig uit te voeren door in maart/april of september/oktober rond de locaties waar gewerkt gaat worden een paddenscherm te plaatsen en aan de binnenzijde hiervan emmers in te graven. Padden die zich binnen het scherm bevinden gaan 's nachts aan de wandel en vallen in de emmers. De emmers kunnen vervolgens buiten het werkterrein, maar wel in geschikt leefgebied, worden geleegd. De schermen moeten tijdens de gehele duur van de werkzaamheden blijven staan, om te voorkomen dat dieren tijdens de werkzaamheden terugkeren. Bij uitvoering van deze maatregelen zijn effecten op rugstreeppadden uitgesloten. Nota bene: dit hoeft dus alleen in de noordoosthoek van de Slufter te gebeuren waar de Slufterdijk aan het bekende leefgebied van de rugstreeppadden grenst (zie figuur 2.2).

2.2.4 Reptielen

Effecten op de lokale zandhagedispopulatie zijn mogelijk als langs de Noordzee-boulevard ten oosten van de Slufter een windturbine wordt geplaatst, zoals in alle plaatsingsvarianten het geval is. Verstoring (zicht, geluid e.d.) an sich heeft geen negatieve gevolgen voor de zandhagedis, omdat dit tijdelijk is, maar tijdens het verwijderen en de bouw kunnen rust- en eiafzetplaatsen door materieel worden

beschadigd. Ook kan de fundering van de turbine een klein deel (circa 15x15 m²) van het huidige leefgebied van de zandhagedis wegnemen.

Op basis van de huidige informatie lijkt het werkterrein op deze locatie net buiten (= ten noorden) het bekende leefgebied van de zandhagedissen te vallen, zodat er geen effecten zijn. Een nader onderzoek is nodig als de locatie van de windturbine is vastgesteld. Mocht blijken dat de locatie zich in of nabij het bekende leefgebied ligt en dat werkzaamheden binnen het leefgebied van de zandhagedissen plaatsvinden, dan kunnen negatieve effecten worden voorkomen door de dieren voorafgaand aan de werkzaamheden te vangen en naar geschikt leefgebied buiten het werkterrein te verplaatsen. Net als bij de rugstreeppad moet middels schermen worden voorkomen dat dieren tijdens de werkzaamheden naar het werkterrein terugkeren. Bij uitvoering van deze maatregelen zijn effecten op zandhagedissen uitgesloten.

Mocht de fundering van de windturbine een stukje van het leefgebied van de zandhagedissen wegnemen, dan is geen sprake van een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort. In verhouding tot het oppervlak aan leefgebied dat op de Westplaatstuidijk aanwezig is, is dit verlies te verwaarlozen, de functionaliteit van het leefgebied gaat niet verloren. De gunstige staat van instandhouding van de soort komt er niet door in gevaar.

2.2.5 Zoogdieren

Zeezoogdieren

Het plaatsen van de turbinefunderingen in de dijk gebeurt met trillingsvrije/geluidsarme schroeftechnieken. Het is uitgesloten dat dit effect heeft op beschermde zeezoogdieren (zeehonden en bruinvis) die in alle gevallen op meer dan 100 m van de planlocaties van de windturbines in de zee grenzend aan de Slufter verblijven.

Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen ten aanzien van zeezoogdieren overtreden.

Vleermuizen

Op de planlocatie bevinden zich geen verblijfplaatsen van vleermuizen. Verstoring van foeragerende of passerende dieren zal niet optreden, omdat vleermuizen 's nachts actief zijn en dan wordt er niet gewerkt. Effecten tijdens de sloop en de aanleg van de windturbines zijn daarom uit te sluiten.

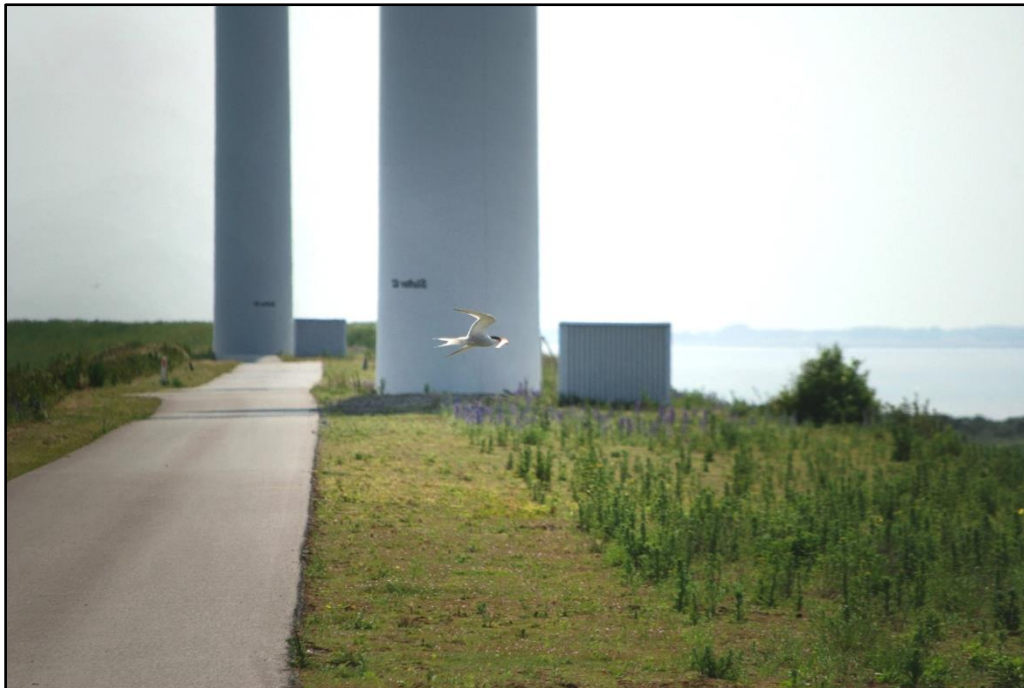
Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen ten aanzien van vleermuizen overtreden.

2.2.6 Broedvogels

Tijdens de sloop en de aanleg van de opstelling zijn verschillende effecten op vogels mogelijk. Broedende vogels kunnen worden verstoord en hun nesten en eieren (voornamelijk van de grondbroedende soorten) kunnen per ongeluk worden vernietigd. Dit is een tijdelijk effect, maar waar nieuwe turbines worden geplaatst verdwijnen mogelijk broedplaatsen permanent. Dit laatste is echter geen overtreding

van een verbodsbepaling van de Ff-wet, mits het geen broedplaatsen van soorten met jaarrond beschermde nesten betreft. Die laatste zijn niet als broedvogel van het plangebied bekend, zodat alleen rekening moet worden gehouden met verstoring van broedende vogels.

Verstoring van broedende vogels is te voorkomen door de sloop- en bouwwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort, maar loopt globaal van maart tot en met augustus. Is dit niet mogelijk dan kunnen de werkzaamheden alleen worden uitgevoerd indien is vastgesteld dat tijdens de werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. De kans hierop wordt verkleind door voor het begin van het broedseizoen het plangebied voor broedvogels ongeschikt te maken. Dit kan bijvoorbeeld door de vegetatie rond de locaties van de bestaande en nieuw te plaatsen windturbines zeer kort te maaien of zelfs geheel te verwijderen.

Figuur 2.3 Visdief op weg naar zijn nest (Foto: Jonne Hartman).

3 Conclusies en maatregelen

3.1 Conclusies

De conclusies zijn opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen:

- Vervanging van de windturbines in het noordoosten van de Slufterdijk (nabij de Hartelstrook) kan leiden tot overtreding van artikel 11 en 9 van de Ff-wet: opzettelijk verontrusten van vaste verblijfplaatsen en per ongeluk doden van overwinterende dieren van de rugstreeppad (strikt beschermd). Overtreding van de verbodsbepalingen moet worden voorkomen (zie maatregelen hieronder).
- Plaatsing van een windturbine langs de Noordzeeboulevard ten oosten van de Slufter kan leiden tot overtreding van artikel 9, 11 en 12 van de Ff-wet: opzettelijk verontrusten van vaste verblijfplaatsen en per ongeluk doden van rustende dieren en/of eieren van de zandhagedis (strikt beschermd). Overtreding van de verbodsbepalingen moet worden voorkomen (zie maatregelen hieronder).
- Vervanging van de windturbines op de Slufterdijk kan leiden tot overtreding van artikel 11 en 12 van de Ff-wet: opzettelijk verontrusten van nestplaatsen van broedvogels (strikt beschermd) en hun eieren. Overtreding van verbodsbepaling moet worden voorkomen (zie maatregelen hieronder).
- Ten aanzien van overige beschermde soorten planten, ongewervelde dieren, vissen, zoogdieren, amfibieën en reptielen worden geen verbodsbepalingen overtreden. Een ontheffing is voor deze soorten niet nodig.

Deze conclusies gelden voor alle varianten voor de plaatsing van de nieuwe windturbines. Mits onderstaande mitigerende maatregelen worden overgenomen (bijvoorbeeld in het projectplan) is ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk.

3.2 Mitigerende maatregelen

3.2.1 Mitigatie rugstreeppad

Effecten op de rugstreeppad zijn te voorkomen door de werkzaamheden buiten de trek- en overwinteringsperioden van deze soort uit te voeren. De trek- en overwinteringsperioden van de rugstreeppad lopen globaal van september tot en met april. Indien dit niet mogelijk is moeten alle aanwezige individuen voor aanvang van de werkzaamheden worden weggevangen (in maart/april of september/oktober) en verplaatst naar geschikt leefgebied in de omgeving, zodat alsnog in deze periode kan worden gewerkt.

Wegvangen van rugstreeppadden is eenvoudig uit te voeren door rond de locaties waar gewerkt gaat worden een paddenscherm te plaatsen en aan de binnenzijde hiervan emmers in te graven. Padden die zich binnen het scherm bevinden gaan 's

nachts aan de wandel en vallen in de emmers. De emmers kunnen vervolgens buiten het werkterrein, maar wel in geschikt leefgebied, worden geleegd. De schermen moeten tijdens de gehele duur van de werkzaamheden blijven staan, om te voorkomen dat dieren tijdens de werkzaamheden terugkeren.

Nota bene: deze preventieve maatregel hoeft alleen aan de noordzijde van de Slufter te gebeuren waar de Slufterdijk aan het bekende leefgebied van de rugstreeppadden grenst (zie figuur 2.2).

Figuur 3.1 Rugstreeppad ontwaakt uit z'n winterslaap (Foto: Rombout van Eekelen).

3.2.2 Mitigatie zandhagedis

Mitigatie is alleen nodig als blijkt dat de locatie van een nieuwe windturbine langs de Noordzeeboulevard daadwerkelijk in of nabij het bekende leefgebied van de zandhagedis komt. Dit ligt nog niet vast. Is dit het geval dan kunnen effecten op de zandhagedis worden voorkomen door de werkzaamheden buiten de voortplantings- en overwinteringsperioden van deze soort uit te voeren. De voortplantings- en overwinteringsperioden van de zandhagedis lopen globaal van april tot en met juni, respectievelijk oktober tot en met februari. Indien dit niet mogelijk is moeten aanwezige individuen voor aanvang van de werkzaamheden worden weggevangen (in maart/april of augustus/september) en verplaatst naar geschikt leefgebied in de omgeving, zodat alsnog in deze periode gewerkt kan worden.

Wegvangen van zandhagedissen is eenvoudig uit te voeren door rond de locaties waar gewerkt gaat worden een padden- of reptielenscherm te plaatsen. Binnen het afgeschermd gebied wordt tussen 9.00 uur en 12.00 uur 's morgens op dagen met

zonnig weer met een temperatuur van 12 à 14 graden Celsius naar zonnende dieren gezocht. Op die momenten warmen de hagedissen zich op en zijn ze te vinden op zonnige plekken langs en in de vegetatie. Wanneer het te warm wordt trekken de dieren zich terug in beschutte plekken en zijn ze moeilijk waarneembaar.

De schermen moeten tijdens de gehele duur van de werkzaamheden blijven staan, om te voorkomen dat dieren tijdens de werkzaamheden terugkeren.

Figuur 3.2 Zandhagedis verlaat zijn verblijfplaats (Foto Gerard Smit).

3.2.3 Mitigatie broedvogels

Tijdens de werkzaamheden dient verstoring van broedvogels en vernietiging van hun nesten en eieren te worden voorkomen. Dit kan door buiten het broedseizoen te werken. Het broedseizoen verschilt per soort. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Flora- en faunawet geen standaard periode gehanteerd. Globaal moet rekening gehouden worden met de periode half maart tot en met half augustus.

Indien de werkzaamheden binnen dit seizoen zijn gepland kunnen deze worden uitgevoerd indien is vastgesteld dat met de werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. De kans hierop wordt verkleind door voorafgaand aan het broedseizoen het plangebied voor grondbroedende of in struweel broedende vogels ongeschikt te maken. Bijvoorbeeld door de vegetatie rondom de locaties waar gesloopt en gebouwd gaat worden kort te maaien of geheel te verwijderen.

Figuur 3.3 Graspieper, een algemene grondbroeder op de Maasvlakte (Foto: Martin Bonte).

4 Literatuur

- Grutters, M.A.J., R.W.G. Andeweg & N. de Zwarte, 2012. Beschermde en bedreigde soorten Havengebied Rotterdam 2011. bSR-rapport 184. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Grutters, M.A.J., R.W.G. Andeweg & N. de Zwarte, 2013. Beschermde en bedreigde soorten Havengebied Rotterdam 2012. bSR-rapport 206. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Hartman, J.C. & H.A.M. Prinsen, 2013. Beoordeling effecten opschaling en uitbreiding Windpark Slufter. Oriëntatiefase Natuurbeschermingswet 1998. Rapportnummer 12-179. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Mostert, K. & J. Willemsen, 2008. Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008. Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- Smits, R.R., D.E.H. Wansink, J.C. Hartman & H.A.M. Prinsen, 2013. Beoordeling effecten opschaling Windpark Slufter op beschermde soorten. Onderzoek naar effecten in de gebruiksfase in het kader van artikel 9 van de Flora- en faunawet. Rapportnummer 12-118. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Bijlage 1 Wettelijke kaders

1.1 Inleiding

In deze bijlage worden de wettelijke kaders voor ecologische beoordelingen van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen beschreven. In de natuurbeschermingswetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet (§ 1.2 van deze bijlage), de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998 (§ 1.3). Met deze wetten geeft Nederland invulling aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) bepaalt de procedures bij ruimtelijke ingrepen (§ 1.4). De regels voor de Ecologische Hoofdstructuur zijn opgenomen in het Barro (§ 1.5). Ook wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten (§ 1.6)

1.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden. Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels, AmvB art. 75³).

³ Voor soortenlijsten zie: *Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*. 23 februari 2005.

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn⁴.

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling van verbodsbepalingen, mits men werkt op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verleend op grond van dwingende redenen van groot openbaar belang, van het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna.

Vogels

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond⁵.

Dat betekent dat alle activiteiten die leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd. Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd⁶.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in of bij wet genoemd belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

⁴ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

⁵ Zie vorige voetnoot.

⁶ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de verblijfplaatsen van dieren steeds kunnen blijven functioneren. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

1.3 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) heeft tot doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland. De belangrijkste zijn Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten.

Beheerplan

Beheerplan van Natura 2000-gebieden

Artikel 19a lid 1: Gedeputeerde staten stellen voor een gebied een beheerplan vast waarin wordt beschreven welke instandhoudingsmaatregelen getroffen dienen te worden en op welke wijze. Tevens kan het beheerplan beschrijven welke handelingen en ontwikkelingen in het gebied en daarbuiten het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling niet in gevaar brengen, mede gelet op de instandhoudingsmaatregelen die worden getroffen.

lid 3: Tot de inhoud van een beheerplan behoren ten minste

- a. een beschrijving van de beoogde resultaten met het oog op het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding in het aangewezen gebied mede in samenhang met het bestaande gebruik in dat gebied en, voor zover relevant voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling, daarbuiten
- b. een overzicht op hoofdlijnen van de noodzakelijke maatregelen met het oog op de onder a bedoelde resultaten.

lid 10: Voor zover er in een beheerplan projecten worden opgenomen die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, wordt het beheerplan eerst vastgesteld nadat gedeputeerde staten een passende beoordeling hebben gemaakt van de gevolgen voor het gebied, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van dat gebied, en is voldaan aan de voorwaarden, genoemd in de artikelen 19g en 19h.

Habitattoets voor activiteiten in of nabij Natura 2000-gebieden

In de habitattoets dient onderzocht te worden of een activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, negatieve effecten voor een Natura 2000-gebied kan hebben en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. In beginsel dient dit plaats te vinden door middel van een passende beoordeling. Om procedurele redenen kan er voor worden gekozen om een oriëntatiefase – soms ook wel ‘voortoets’ genoemd – te doorlopen. De inhoudelijke studie is in grote lijnen identiek. De oriëntatiefase kan leiden tot de conclusie dat een passende beoordeling noodzakelijk is als significante effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. In de passende beoordeling kan aanvullend onderzoek uitgevoerd worden, er kunnen in de passende beoordeling

ook mitigerende maatregelen opgenomen worden die er voor zorgen dat significante effecten met zekerheid zijn uit te sluiten.

In een 'oriëntatiefase' of 'passende beoordeling' worden de effecten apart en in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten') beoordeeld. In de oriëntatiefase dient de beoordeling plaats te vinden zonder de mitigerende maatregelen mee te wegen, al kan het zinvol zijn de mitigatiemogelijkheden vast in beeld te brengen.

De toetsen kunnen de volgende uitkomsten hebben.

- *Er zijn geen effecten.* Vanuit de Nbwet zijn er dan geen vervolgstappen nodig. Er zijn geen beperkingen aan de activiteit.
- *Significant negatieve effecten kunnen niet worden uitgesloten.* Een vergunning op basis van een passende beoordeling moet worden aangevraagd.
- In andere gevallen, *er zijn (mogelijk) wel effecten, maar die zijn beperkt en zeker niet significant*, bepaalt het bevoegd gezag of er vergunning nodig is. Aan de vergunning kunnen maatregelen gekoppeld zijn om negatieve effecten verder te verminderen of te voorkomen. Deze maatregelen zijn niet nodig om significante effecten te voorkomen, maar zijn gewenst door het bevoegd gezag.

Het verdient altijd aanbeveling de uitkomsten van de toets met het bevoegd gezag te bespreken.

Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten mag een vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Habitattoets: de toetsing van projecten en plannen volgens de Nbwet (verkort)

Artikel 19d, lid1: Het is verboden zonder vergunning (...) projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstelling (...) de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

Artikel 19e: [Het bevoegd gezag] houdt bij het verlenen van een vergunning rekening

- a. met de gevolgen die een project of andere handeling, waarop de vergunningaanvraag betrekking heeft, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, kan hebben voor een Natura 2000-gebied;
- b. met een vastgesteld beheerplan, en
- c. vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, alsmede regionale en lokale bijzonderheden.

Artikel 19f, lid1: Voor projecten die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, maakt de initiatiefnemer een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van dat gebied.

Artikel 19g, lid 1:	Indien een passende beoordeling is voorgeschreven kan een vergunning slechts worden verleend indien [het bevoegd gezag] zich op grond van de passende beoordeling ervan heeft verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast.
lid 2:	Bij ontstentenis van alternatieve oplossingen voor een project kan [het bevoegd gezag] ten aanzien van Natura 2000-gebieden waar geen prioritair type natuurlijke habitat of prioritaire soort voorkomt, een vergunning voor het realiseren van het desbetreffende project slechts verlenen om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard.
lid 3:	Ten aanzien van Natura 2000-gebieden waar een prioritair type natuurlijke habitat of een prioritaire soort voorkomt, kan [het bevoegd gezag] bij ontstentenis van alternatieve oplossingen voor een project of andere handeling een vergunning slechts verlenen: a. op argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of voor het milieu wezenlijke gunstige effecten of b. na advies van de Commissie van de Europese Gemeenschappen om andere dwingende redenen van groot openbaar belang.
Artikel 19h, lid 1:	Indien een vergunning om dwingende redenen van groot openbaar belang wordt verleend voor projecten, waarvan niet met zekerheid vaststaat dat die de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet aantasten, verbindt [het bevoegd gezag] aan die vergunning in ieder geval het voorschrift inhoudende de verplichting compenserende maatregelen te treffen.
N.B. Het bevoegd gezag is meestal gedeputeerde staten van plaats waar het project plaatsvindt, maar soms is dat de minister van EZ.	
Artikel 19j, lid1:	Een bestuursorgaan houdt bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen rekening a. met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied, en b. met het voor dat gebied vastgestelde beheerplan.
lid 2:	Voor plannen, die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, maakt het bestuursorgaan een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling.

Cumulatieve effecten

In het onderzoek naar cumulatieve effecten, wordt het effect van het onderhavige plan of project in combinatie met andere ingrepen in beeld gebracht. Met andere woorden: in een studie naar de cumulatieve effecten dienen *alle* activiteiten (bestaand gebruik, nieuwe projecten) en plannen te worden betrokken, die op dezelfde instandhoudingsdoelstellingen negatieve effecten kunnen hebben als het eigen project. Het doet daarbij in beginsel niet ter zake of er een verband is tussen het eigen project en de andere activiteiten en plannen, of dat de effecten tijdelijk zijn of (naar verwachting) slechts beperkt van omvang zijn.

Significantie

Van significante effecten kan sprake zijn als ten gevolge van menselijk handelen het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelen sterk wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt. Dat is in ieder geval zo, als het oppervlak van een habitatype of een leefgebied of de kwaliteit van habitatype of leefgebied of de omvang van een

populatie lager wordt dan genoemd in de instandhoudingsdoelen in het aanwijzingsbesluit.

Externe werking

Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als die activiteiten negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor het gebied (kunnen) veroorzaken. Dit wordt de 'externe werking' van de bescherming genoemd.

Bestaand gebruik

Bestaand gebruik volgens de Nbwet is gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag. Bestaand gebruik dat zeker geen significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied heeft, kan zonder vergunning worden voortgezet. Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten is een vergunning nodig, tenzij in het beheerplan maatregelen zijn voorzien om de effecten te beperken of te niet te doen.

Artikel 19d, lid 2: Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op het realiseren van projecten of het verrichten van andere handelingen, waaronder bestaand gebruik, alsmede de wijzigingen daarvan, overeenkomstig een beheerplan.

lid 4: Het verbod, bedoeld in het eerste lid, is niet van toepassing op bestaand gebruik, behoudens indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied.

Beschermde natuurmonumenten

Het is niet toegestaan (zonder vergunning) handelingen te verrichten die het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarde van beschermde natuurmonumenten aantasten. De toetsing voor beschermde natuurmonumenten is tamelijk licht. Er hoeft bijvoorbeeld geen sprake te zijn van een (dwingende) reden van groot openbaar belang, er is geen verplichte alternatievenafweging en geen compensatieplicht. Dit lichte toetsingskader is ook van toepassing op de zogenaamde "oude doelen", de doelen op het gebied van natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis van (voormalige) staats- en beschermde natuurmonumenten, die zijn opgegaan in de nieuwe Natura 2000-gebieden.

Zorgplicht

Artikel 19i legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

1.4 Wabo en omgevingsvergunning

De Wabo voegt een groot aantal (circa 25) vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen samen tot één omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is nodig voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, zoals sloop, bouw, aanleg en gebruik, als die een plaatsgebonden karakter hebben en dat van invloed kunnen zijn op de “fysieke leefomgeving”. Dit omvat alle fysieke waarden in de leefomgeving, zoals milieu, natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Als hoofdregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan B&W van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd. Voor projecten van provinciaal belang kunnen GS het bevoegd gezag zijn, voor projecten van nationaal belang een minister.

De ontheffing Flora- en faunawet en de vergunning Natuurbeschermingswet 1998, die voor een ruimtelijke ingreep nodig kunnen zijn, kunnen worden “aangehaakt” bij de omgevingsvergunning. Dat wil zeggen dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning ook een toetsing aan Ffwet en/of Nbwet moet worden gevoegd. De aanvraag wordt dan aan het bevoegde gezag (Ffwet: minister van EZ; Nbwet: Gedeputeerde Staten of minister van EZ) voorgelegd. Die zal dan toestemming geven in de vorm van een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb). De inhoudelijke toetsing zal niet veranderen.

Op aanvragen voor een omgevingsvergunning, die mede betrekking hebben op Flora- en faunawet en/of Natuurbeschermingswet 1998 is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing.

Overigens kan een ontheffing Ffwet of vergunning Nbwet ook los van de omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dat dient dan wel te gebeuren vóórdat de omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

1.5 De Ecologische Hoofdstructuur en Barro

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om van de bestaande en nieuwe natuur een goed functionerend netwerk te maken. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op ‘behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden’ van de EHS. Op plannen, projecten of handelingen binnen de EHS is het ‘nee, tenzij’-regime van toepassing. Vanaf 1 oktober 2012 is het nee, tenzij-regime vastgelegd in het Besluit algemene regelingen ruimtelijke ordening, kortweg Barro.

Het Barro bepaalt dat provincies de (begrenzing van de) EHS moeten vastleggen in een provinciale verordening. In die verordening worden regels gesteld omtrent de inhoud van en de toelichting bij bestemmingsplannen in het belang van de realisatie, bescherming, instandhouding en verdere ontwikkeling van de beoogde natuurkwaliteit van de EHS.

De provincies moeten de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS vastleggen. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de huidige en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. De natuurdoelen worden vaak per perceel in natuurdoeltypen of beheertypen vastgelegd.

Het Barro bepaalt in art. 2.10.4 de voorwaarden waaronder plannen kunnen worden toegestaan, die (per saldo) leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, of een significante vermindering van de oppervlakte of de samenhang van de EHS:

- er is sprake van een groot openbaar belang (waaronder in ieder geval worden gerekend: de veiligheid, de hoofdinfrastructuur, de drinkwatervoorziening, de plaatsing van installaties voor de opwekking van elektriciteit met behulp van windenergie of de plaatsing van installaties voor de winning, opslag of transport van aardgas),
- er zijn geen reële andere mogelijkheden, en
- de negatieve effecten worden waar mogelijk beperkt en de overblijvende effecten worden gecompenseerd.

De begrenzing kan alleen worden gewijzigd voor zover op basis van een ecologische onderbouwing is vastgesteld dat:

1. de wijziging leidt tot een verbetering van de samenhang van de EHS of tot een betere inpassing van de EHS in de planologische omgeving, en
2. ten minste de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen van de EHS in het desbetreffende gebied worden behouden; of
3. ten behoeve van een kleinschalige ontwikkeling voor zover:
 - de aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden en van de samenhang van de EHS als gevolg van de ontwikkeling beperkt is;
 - de voorgenomen wijziging leidt tot een kwalitatieve of kwantitatieve versterking van de EHS in het desbetreffende gebied;
 - de voorgenomen wijziging ertoe niet leidt dat de oppervlakte van de EHS afneemt;
 - de voorgenomen wijziging zorgvuldig is onderbouwd, waarbij blijkend uit de bij het bestemmingsplan behorende toelichting in ieder geval alternatieven zijn afgewogen, en
 - maatregelen worden genomen die een goede landschappelijke en natuurlijke inpassing borgen.

In principe wordt de eventuele compensatieopgave buiten de EHS gerealiseerd. De compensatie hoeft niet in de nabijheid van de ingreep plaats te vinden en hoeft ook niet in hetzelfde natuurtype te worden uitgevoerd. Het gaat erom dat de positieve ecologische effecten van realisatie van de compensatie op de EHS (in natuurkwaliteit, oppervlakte of ruimtelijke samenhang) gelijkwaardig zijn aan de negatieve effecten van de ingreep in de EHS. Realisatie van de compensatie in de EHS is mogelijk, bijvoorbeeld als dat kan leiden tot een versnelling van de realisatie van de EHS. Voorwaarde daarbij is dat er door middel van een herbegrenzing tegelijkertijd voor wordt gezorgd dat de omvang van de EHS niet afneemt.

1.6 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2009). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden gevergd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

Literatuur

- Ministerie van I&M, 2012. Besluit van 28 augustus 2012, houdende wijziging van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en van het Besluit ruimtelijke ordening in verband met de toevoeging van enkele onderwerpen van nationaal ruimtelijk belang, Stb 388 (2012).
- Ministerie van LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV, 2005b. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV & IPO, 2007. Spelregels EHS. Ministerie van LNV/IPO, Den Haag.
- Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. versie 27 mei 2010. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2008). Aanvulling op 'Toepassing begrippenkader Nb-wet '98'
- Bestaand gebruik
 - Externe Werking.
- Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849

E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl